

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 3Obdo/59/2018
Identifikačné číslo spisu: 2115205771
Dátum vydania rozhodnutia: 26.03.2019
Meno a priezvisko: JUDr. Jana Veselá Zemaníková
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2019:2115205771.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu: JUDr. Y. G., so sídlom K., správca konkurznej podstaty úpadcu: B. O., nar. XX. E. XXXX, bytom Y., zastúpeného advokátom JUDr. Václavom Sosnom, so sídlom Námestie slobody 2, Skalica, proti žalovanej: E. O., nar. X. X. XXXX, bytom D., zastúpenej advokátskou kanceláriou JUDr. Peter Kubik, advokát, s.r.o., so sídlom Poľná cesta 966/9, Dunajská Streda, IČO: 36 869 295, o určenie neúčinnosti právneho úkonu, vedenom na Okresnom súde Trnava pod sp. zn. 36Cbi/4/2015, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Trnave z 27. februára 2018, č. k. 31CoKR/14/2016-147, takto

rozhodol:

Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok Krajského súdu Trnave z 27. februára 2018, č. k. 31CoKR/14/2016-147 a rozsudok Okresného súdu Trnava zo 7. septembra 2016, č. k. 36Cbi/4/2015-113 zrušuje a vec vracia súdu prvej inštancie na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Trnava (ďalej len „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) rozsudkom zo 7. septembra 2016, č. k. 36Cbi/4/2015-113 žalobu zamietol a žalovanej priznal nárok na náhradu trov konania vo výške 100 %.

1.1. V odôvodnení rozhodnutia okresný súd uviedol, že žalobca sa žalobou domáhal určenia, že právny úkon - darovacia zmluva uzavretá dňa 21. apríla 2011 medzi B. O. (ďalej len „úpadca“) ako darcom a žalovanou ako obdarovanou, predmetom ktorej sú nehnuteľnosti evidované Okresným úradom G. R., katastrálny odbor

I. na liste vlastníctva č. XXX, obec E., k. ú. E. v podiele 1 ako

- parcely registra „C“ evidované na katastrálnej mape:

parc. č. XXX, druh pozemku: záhrady, o výmere 1518 m²,

parc. č. XXX, druh pozemku: zastavané plochy a nádvoria, o výmere 1161 m²,

- stavby:

rodinný dom, súpisné číslo XXX, postavený na parc. č. XXX,

II. na liste vlastníctva č. XXX, obec E., k. ú. E. v podiele 5/8 ako

- parcely registra „C“ evidované na katastrálnej mape:

parc. č. XXX/X, druh pozemku: zastavané plochy a nádvoria, o výmere 2181 m²,

parc. č. XXX/X, druh pozemku: záhrady, o výmere 254 m²,
- stavby:

rodinný dom, súpisné číslo XXX, postavený na parc. č. XXX/X,
III. na liste vlastníctva č. XXXX, obec E., k. ú. E. v podiele 55/492 ako

- parcely registra „E“ evidované na mape určeného operátu:

parc. č. XXX/X, druh pozemku: orná pôda, o výmere 54066 m²,

parc. č. XXX/XXX, druh pozemku: orná pôda, o výmere 44351 m²,

IV. na liste vlastníctva č. XXXX, obec E., k. ú. E. v podiele 1/10 ako

- parcely registra „E“ evidované na mape určeného operátu:

parc. č. XXX/X, druh pozemku: ostatné plochy, o výmere 770 m²,

parc. č. XXX/X, druh pozemku: ostatné plochy, o výmere 158 m²,

parc. č. XXX/X, druh pozemku: ostatné plochy, o výmere 61 m²,

je právne neúčinná voči veriteľom úpadcu a voči všetkým účastníkom konkurzného konania vedeného na Okresnom súde Trnava pod sp. zn. 36K/11/2014.

1.2. Darovacia zmluva, ktorej neúčinnosti sa domáhal žalobca, má predstavovať ukracujúci právny úkon podľa ustanovenia § 60 zákona č. 7/2005 Z. z. o konkurze a reštrukturalizácii (ďalej aj „zákon o konkurze“ alebo „ZKR“), nakoľko jej uzavretím došlo k podstatnému zmenšeniu majetku úpadcu a ukracuje uspokojenie prihlásených pohľadávok veriteľov úpadcu.

2. Z prihlášok konkurzných veriteľov, ktoré predložil žalobca, podľa súdu prvej inštancie vyplývalo, že medzi prihlásenými pohľadávkami boli aj pohľadávky konkurzného veriteľa UniCredit Leasing Slovakia, a.s., ktoré voči úpadcovi vznikli titulom zmenkového ručenia. K predmetným zmenkám súd prvej inštancie uviedol, že hoci k ich vystaveniu došlo dňa 1. decembra 2010, k vzniku zmenkovo - právneho vzťahu došlo až vyplnením zmenky, kedy sa z blankozmenky stal úplný cenný papier. Jednotlivé zmenky boli doplnené o údaj zmenkovej sume s dátumom splatnosti dňa 26. apríla 2013. Okresný súd ustálil, že žalobca nepreukázal existenciu pohľadávok veriteľa UniCredit Leasing Slovakia, a.s. prihlásených súhrnnou prihláškou nezabezpečených pohľadávok k okamihu uzavretia darovacej zmluvy.

2.1. Podľa súdu prvej inštancie je potrebné stav majetku, či konkrétnym právnym úkonom došlo k ukráteniu uspokojenia pohľadávok jeho veriteľov, skúmať k momentu účinnosti odporovaného právneho úkonu. Úspešnosť odporovateľnosti závisí od toho, či sa majetok dlžníka zmenšil a v akom rozsahu, resp. aký majetok zostal úpadcovi na uspokojenie prihlásených pohľadávok konkurzných veriteľov. V posudzovanej veci tak dospel okresný súd k záveru, že nie je splnená základná podmienka odporovateľnosti právneho úkonu podľa § 57 ods. 4 ZKR.

2.2. Zároveň však okresný súd uviedol, že v konaní nebola preukázaná ani vedomosť žalovanej o úmysle dlžníka ukrátiť svojich veriteľov, ktorá sa v prípade právneho úkonu urobeného v prospech osoby spriaznenej s dlžníkom predpokladá. Z výsluchu žalovanej a úpadcu mal súd prvej inštancie za preukázané, že o prípadnom úmysle úpadcu ukrátiť svojich veriteľov predmetným právnym úkonom žalovaná nevedela, pričom v uvedenom čase nežila s úpadcom v jednej domácnosti, nepodnikali spolu a pravidelne sa nestýkali. Darovanie predmetných nehnuteľností brala žalovaná ako prejav zodpovednosti úpadcu nad jej budúcnosťou, a to aj s poukazom na zdravotný stav úpadcu.

3. O odvolaní žalobcu rozhodol Krajský súd v Trnave (ďalej len „odvolací súd“ alebo „krajský súd“) rozsudkom z 27. februára 2018, č. k. 31CoKR/14/2016-147 tak, že rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil a žalovanej priznal voči žalobcovi nárok na náhradu trov odvolacieho konania v celom rozsahu.

3.1. V odôvodnení svojho rozsudku odvolací súd uviedol, že sa podľa ustanovenia § 387 ods. 2 C. s. p. v celom rozsahu stotožnil s odôvodnením rozsudku súdu prvej inštancie, nakoľko okresný súd na základe vykonaných dôkazov dospel k správnym skutkovým zisteniam a vec aj správne právne posúdil. Podľa krajského súdu súd prvej inštancie vyčerpávajúco odôvodnil a vyhodnotil všetky žalobcom tvrdené a žalovanou namietané skutočnosti, na vec aplikoval príslušnú právnu úpravu, v dôsledku čoho považoval žalobcov nárok na určenie neúčinnosti právneho úkonu za neopodstatnený.

3.2. Odvolací súd zdôraznil, že pre úspešnosť žaloby nepostačuje iba preukázanie existencie zmenšenia majetku, čo sa uzavretím darovacej zmluvy stalo, ale je potrebné i splnenie ďalšieho predpokladu pre úspešnú odporovateľnosť, ktorým je preukázanie, že majetok úpadcu, ktorý mu po takomto úkone zostal, už na uspokojenie prihlásenej pohľadávky nepostačuje. Tento predpoklad podľa krajského súdu

žalobca nepreukázal, čím nesplnil zákonom vyžadované predpoklady úspechu jeho žaloby o určenie neúčinnosti právneho úkonu.

3.3. Krajský súd považoval za podstatné pre vyhodnotenie žaloby ako neopodstatnenej zistenie, že zmenkové sumy prihlásené ako pohľadávky konkurzných veriteľov UniCredit Leasing Slovakia, a.s. a VÚB, a.s. vznikli až vyplnením blankozmeniek, ktoré do svojho vyplnenia nie sú plnohodnotnými zmenkami, nemôžu byť z nich vyplývajúce nároky uplatnené na súde a až vyplnením zmenkovej sumy na zmenkách pôvodne vystavených ako blankozmenky, sa tieto stávajú cenným papierom. Až od momentu ich vyplnenia z nich môžu vzniknúť práva a záväzky. Z uvedeného podľa názoru odvolacieho súdu vyplývalo, že ku dňu uzavretia darovacej zmluvy medzi úpadcom a žalovanou (t. j. k 21. aprílu 2011), pohľadávky spoločností UniCredit Leasing Slovakia, a.s. a VÚB, a.s. prihlásené súhrnnou prihláškou nezabezpečených pohľadávok neexistovali a ostatné pohľadávky zapísané v zozname pohľadávok neobsahovali údaj o ich vzniku, aby bolo možné ustáliť ich existenciu k momentu uzatvorenia darovacej zmluvy.

4. Proti rozsudku odvolacieho súdu podal žalobca dňa 28. mája 2018 dovolanie, ktorým žiadal, aby dovolací súd dovolaním napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Prípustnosť dovolania videl žalobca v ustanovení § 421 ods. 1 písm. b/ C. s. p., nakoľko rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnych otázok, ktoré ešte neboli v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu vyriešené.

4.1. Z obsahu dovolania vyplýva, že právnymi otázkami, od vyriešenia ktorých záviselo rozhodnutie odvolacieho súdu, sú právne otázky:

- „či záväzok zmenkového dlžníka a avalistu zo zmenky, ktorá bola pôvodne vystavená ako blankozmenka, vzniká už podpísaním sa na zmenku, alebo či vzniká až vyplnením zmenky“ a
- „či dôkazné bremeno na preukázanie úmyslu dlžníka ukrátiť uspokojenie prihlásenej pohľadávky niektorého z veriteľov dlžníka pri odporovateľnosti ukracujúceho právneho úkonu dlžníka podľa § 60 zákona o konkurze uskutočneného medzi dlžníkom a spriaznenou osobou znáša správca, alebo či zaťažuje dôkazné bremeno spriaznenú osobu, aby táto preukázala, že o úmysle dlžníka ukrátiť uspokojenie prihlásenej pohľadávky svojho veriteľa nevedela.“

5. Vo vzťahu k prvej právnej otázke dovolateľ uviedol, že konajúce súdy nesprávne posúdili otázku vzniku práv a povinností zo zmenky. Okresný a ani krajský súd nezohľadnili, že záväzky z blankozmenky vznikajú po jej vyplnení už dňom jej podpísania (ex tunc) a nie až okamihom jej vyplnenia (ex nunc). Odvolací súd tak v dovolaní napadnutom rozsudku vychádzal z nesprávneho predpokladu, že záväzky, ktoré sú prihlásené ako pohľadávky konkurzného veriteľa UniCredit Leasing Slovakia, a.s. a VÚB, a.s., vznikli až vyplnením blankozmeniek, ktoré do svojho vyplnenia nie sú plnohodnotnými zmenkami. Krajský súd vyslovil názor, že z blankozmenky môžu vzniknúť práva a povinnosti až od momentu jej vyplnenia, a preto podľa jeho názoru predmetné pohľadávky ku dňu uzatvorenia darovacej zmluvy medzi úpadcom a žalovanou neexistovali.

5.1. Žalobca poukázal na to, že blankozmenka je zmenka, ktorá zámerne a dočasne neobsahuje minimálne jednu jej podstatnú náležitosť. Ide tak o zmenku s neúplným obsahom, ktorá je emitovaná s vedomím, že ju jej držiteľ na základe dohody o vyplňovacom práve následne doplní na zmenku úplnú. Doplnením chýbajúcich častí vzniká zmenka, s ktorou treba zaobchádzať tak, ako by už od počiatku mala obsah, ktorý bol doplnený neskôr. Tento záver podľa dovolateľa vyplýva aj z rozsudku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ v príslušnom gramatickom tvare) z 22. októbra 2008, sp. zn. 5Obo/3/2008.

5.2. Dovolateľ zároveň uviedol, že zmenkové ručenie predstavuje zabezpečovací vzťah, ktorý je inkorporovaný do samotnej listiny zmenky, na základe ktorého vzniká zmenkovému ručiteľovi popri inej zmenkovo zaviazanej osobe bezpodmienečný záväzok plniť zo zmenky. Zmenkové ručenie sa zásadne odlišuje od všeobecnej úpravy ručenia v Občianskom zákonníku a v Obchodnom zákonníku, ktorú na zmenkové ručenie nie je možné použiť. Zmenkové ručenie sa vyznačuje výrazným oslabením akcesority a úplnou absenciou subsidiarity. Zmenkové ručenie tak predstavuje celkovú garanciu za zaplatenie zmenky.

5.3. Žalobca zastáva názor, že zmenkovému ručiteľovi vznikajú práva a povinnosti zo zmenky, ktorá bola pôvodne vystavená ako blankozmenka, s účinkami ex tunc, t. j. od vydania zmenky. Na podporu

svojho názoru poukázal na rozsudok Najvyššieho súdu Českej republiky z 9. decembra 2015, sp. zn. 31Cdo/4087/2013. Nesprávne právne posúdenie otázky dňa vzniku práv a povinností zo zmenky pôvodne vystavenej ako blankozmenka malo za následok, že odvolací súd nesprávne právne posúdil existenciu ukrátenia veriteľa darovaním uskutočneným po podpísaní blankozmenky.

6. K druhej právnej otázke nastolenej v dovolaní žalobca uviedol, že odvolací súd (a aj súd prvej inštancie) nesprávne aplikoval ustanovenia § 58 ods. 2 a § 60 zákona o konkurze. Správca môže úspešne odporovať právnomu úkonu len v tom prípade, ak je splnená podmienka ukrátenia uspokojenia prihlásenej pohľadávky niektorého z veriteľov dlžníka. Ukrátenie uspokojenia pohľadávok veriteľov znamená, že pohľadávky veriteľov nebudú v dôsledku právneho úkonu dlžníka s jeho majetkom nebudú uspokojené v plnom rozsahu alebo ani v takom rozsahu, aký by bolo možné dosiahnuť pred účinnosťou právneho úkonu, ktorým dlžník disponoval so svojim majetkom.

6.1. V danom prípade bolo podľa dovolateľa ukracujúcim úkonom uzavretie zmluvy o bezodplatnom prevode nehnuteľnosti uzatvorenej 21. apríla 2011 v prospech žalovanej (dcéry úpadcu). Ešte pred uzatvorením darovanej zmluvy úpadca dňa 1. decembra 2010 avaloval zmenky (pôvodne vystavené ako blankozmenky - pozn. dovolacieho súdu), ktorými boli zabezpečené nároky vyplývajúce z pohľadávky veriteľa UniCredit Leasing Slovakia, a.s. voči dlžníkovi FIT Möbel SK, s.r.o. K vyplneniu blankozmeniek na úplné zmenky došlo zo strany veriteľa dňa 26. apríla 2013. Aj napriek skutočnosti, že blankozmenka sa stáva plnohodnotnou zmenkou až po doplnení chýbajúcich náležitostí, platí, že účinky premeny blankozmenky na riadne vyplnenú zmenku nastávajú ex tunc a ex tunc vzniká aj záväzok avalistu, ktorý sa na blankozmenku podpísal. Je teda nepochybné, že záväzok úpadcu vznikol pred uzavretím darovacej zmluvy, ktorej neúčinnosti sa žalobca domáha, ku dňu, kedy avaloval zmenky, ktorými boli zabezpečené nároky veriteľa UniCredit Leasing Slovakia, a.s. V predmetnej veci tak podľa žalobcu bola splnená základná podmienka pre úspešné odporovanie právneho úkonu podľa § 60 ZKR, a to ukrátenie uspokojenia prihlásenej pohľadávky niektorého z veriteľov dlžníka.

6.2. Konajúce súdy podľa žalobcu nesprávne vyhodnotil aj zákonný predpoklad úmyslu úpadcu ukrátiť svojich veriteľov. Podľa ustanovenia § 60 ods. 2 ZKR sa v prípade právneho úkonu urobeného v prospech osoby spriaznenej s dlžníkom úmysel dlžníka ukrátiť svojich veriteľov a aj vedomosť druhej strany o tomto úmysle predpokladá, ak sa nepreukáže opak. Okresný a aj krajský súd dospeli k nesprávnomu záveru o tom, že žalobca ako správca nepreukázal úmysel úpadcu a vedomosť žalovanej o úmysle úpadcu ukrátiť svojich veriteľov. Práve žalovaná znášala dôkazné bremeno pri preukázaní zákonnej domnienky, že nemala vedomosť o úmysle úpadcu ukrátiť svojich veriteľov.

6.3. Dovolateľ zdôraznil, že ak dlžník uskutoční právny úkon v prospech spriaznenej osoby (osoby jemu blízkej) sa v zmysle § 60 ods. 2 zákona o konkurze vedomosť spriaznenej osoby predpokladá, ak sa nepreukáže opak. Osoba blízka dlžníkovi sa môže ubrániť odporovacej žalobe, len ak preukáže, že o dlžníkovom úmysle ukrátiť odporovaným úkonom veriteľov nevedela a ani nemohla vedieť, pretože vyvinula starostlivosť k poznaniu tohto dlžníkovho úmyslu a išlo z jej strany o náležitú starostlivosť. Vynaloženie náležitej starostlivosti predpokladá, že osoba blízka dlžníkovi vykonala s ohľadom na okolnosti prípadu a s prihliadnutím na obsah právneho úkonu dlžníka takú činnosť, aby dlžníkov úmysel ukrátiť veriteľa, ktorý tu bol v dobe uskutočnenia odporovaného právneho úkonu, z jej výsledkov poznala. Spriaznená osoba musí preukázať, že dlžníkov úmysel ukrátiť veriteľa nemohla pri náležitej starostlivosti poznať, aj keď dlžník uzavretím odporovaného úkonu v jej prospech plní svoju morálnu alebo právnu povinnosť. Samotné vyhlásenie spriaznenej osoby, že jej nebol známy úmysel, pre ktorý úpadca uskutočnil právny úkon, je nepostačujúce, keďže nepreukazuje, že v dobe právneho úkonu úmysel dlžníka ukrátiť veriteľa nemohla pri vynaložení náležitej starostlivosti poznať.

6.4. Úmysel úpadcu ukrátiť svojich veriteľov bol podľa žalobcu daný aj tým, že tento preukázateľne vedel, že podpísal blankozmenky, a že záväzky zabezpečené blankozmenkami nie sú riadne splácané. Úpadca bol totiž konateľom a spoločníkom obchodnej spoločnosti FIT Möbel SK, s.r.o.

7. Žalovaná vo vyjadrení z 28. júna 2018 navrhla dovolanie žalobcu ako nedôvodné zamietnuť.

7.1. Podľa jej názoru súd prvej inštancie a aj odvolací súd správne posúdili otázku vzniku záväzkov z blankozmenky a aj s tým spojené následky z pohľadu odporovateľnosti právnych úkonov.

7.2. K nesprávnomu právnomu posúdeniu dôkazného bremena žalovaná uviedla, že sa nestotožňuje s chápaním tejto problematiky zo strany dovolateľa. Prítom zastáva názor, že v konaní pred okresným

súdom bola vykonanými dôkazmi vyvrátená prezumpcia existencie úmyslu úpadcu ukrátiť svojich veriteľov, ako aj prezumpcia jej vedomosti o tomto úmysle. Pokiaľ dovolateľ podporne poukazoval na rozhodnutia Najvyššieho súdu Českej republiky, tieto mali právny základ v ustanovení § 42a Občianskeho zákonníka, ktoré má iné znenie a ktoré vyžaduje iné štandardy na skúmanie úmyslu dlžníka ukrátiť veriteľov, ako je právna úprava odporovateľnosti podľa zákona o konkurze. Záverom žalovaná poukázala na to, že v čase uskutočnenia napadnutého právneho úkonu bol úpadca vlastníkom obchodného podielu v obchodnej spoločnosti FIT Möbel SK, s.r.o. s majetkom v hodnote 16 424 297,- eur.

8. Najvyšší súd ako súd dovolací [podľa § 35 Civilného sporového poriadku (ďalej aj „C. s. p.“)], po zistení, že dovolanie podala včas strana sporu, v neprospech ktorej bolo napadnuté rozhodnutie vydané, zastúpená advokátom (§ 429 ods. 1 C. s. p.) bez nariadenia pojednávania dospel k záveru, že tento mimoriadny opravný prostriedok žalobcu je dôvodný.

9. Žalobca vyvodzoval prípustnosť podaného dovolania z ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ C. s. p. namietajúc nesprávne právne posúdenie odvolacieho súdu v posúdení nasledovných právnych otázok:
I. „či záväzok zmenkového dlžníka a avalistu zo zmenky, ktorá bola pôvodne vystavená ako blankozmenka, vzniká už podpísaním sa na zmenku, alebo či vzniká až vyplnením zmenky“ a
II. „či dôkazné bremeno na preukázanie úmyslu dlžníka ukrátiť uspokojenie prihlásenej pohľadávky niektorého z veriteľov dlžníka pri odporovateľnosti ukracujúceho právneho úkonu dlžníka podľa § 60 zákona o konkurze uskutočneného medzi dlžníkom a spriaznenou osobou znáša správca, alebo či zaťažuje dôkazné bremeno spriaznenú osobu, aby táto preukázala, že o úmysle dlžníka ukrátiť uspokojenie prihlásenej pohľadávky svojho veriteľa nevedela.“

10. Podľa ustanovenia § 421 ods. 1 C. s. p. je dovolanie prípustné proti rozhodnutiu odvolacieho súdu, ktorým sa potvrdilo alebo zmenilo rozhodnutie súdu prvej inštancie, ak rozhodnutie odvolacieho súdu záviselo od vyriešenia právnej otázky, pri ktorej riešení sa odvolací súd odklonil od ustálenej rozhodovacej praxe odvolacieho súdu (písm. a/), ktorá v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte nebola vyriešená (písm. b/) alebo je dovolacím súdom rozhodovaná rozdielne (písm. c/).

10.1. Dovolanie prípustné podľa § 421 ods. 1 C. s. p. možno odôvodniť iba tým, že rozhodnutie spočíva v nesprávnom právnom posúdení veci (§ 432 ods. 1 C. s. p.). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie právne posúdenie veci, ktoré pokladá za nesprávne, a uvedie, v čom spočíva nesprávnosť tohto právneho posúdenia (§ 432 ods. 2 C. s. p.). Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav; dochádza k nej vtedy, ak súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

11. Dôvod prípustnosti dovolania podľa ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ C. s. p. predpokladá, že právnu otázku dovolací súd dosiaľ neriešil a je tu daná potreba, aby dovolací súd ako najvyššia súdna autorita túto otázku vyriešil. Právna úprava účinná od 1. júla 2016 dáva dovolaciemu súdu právomoc rozhodnúť o tom, či ide o otázku zásadného právneho významu, ktorá nebola dosiaľ riešená. Základným predpokladom prípustnosti dovolania je, že dovolací súd vo svojej rozhodovacej činnosti doposiaľ neposudzoval právnu otázku nastolenú dovolateľom (t. j. právne posúdenie veci odvolacím súdom, s ktorým dovolateľ nesúhlasí).

12. Dovolateľom vymedzené právne otázky neboli doposiaľ v rozhodovacej praxi odvolacieho súdu ešte vyriešené, pričom dovolací dôvod bol vymedzený v súlade s ustanovením § 432 ods. 2 C. s. p. Obidve dovolateľom nastolené právne otázky boli pritom významné pre rozhodnutie vo veci, nakoľko dôvodom zamietnutia žaloby okresným súdom bol jednak záver o vzniku záväzku zo zmenky až dňom doplnenia chýbajúcich údajov na zmenke pôvodne vystavenej ako blankozmenka (bod 33 odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie), ako aj záver o tom, že nebola preukázaná vedomosť žalovanej o úmysle dlžníka ukrátiť svojich dlžníkov (bod 34 odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie). Odvolací súd potvrdil

rozsudok okresného súdu postupom podľa § 387 ods. 2 C. s. p., keďže sa v celom rozsahu stotožnil s odôvodnením rozhodnutia súdu prvej inštancie, teda aj s vyriešením právnych otázok významných pre rozhodnutie vo veci (a ktoré vo svojom dovolaní vymedzil žalobca). Z tohto dôvodu dovolací súd konštatuje, že dovolanie žalobcu je podľa ustanovenia § 421 ods. 1 písm. b/ C. s. p. procesne prípustné.

13. Pokiaľ ide o prvú dovoláciu otázku týkajúcu sa vzniku zmenkového záväzku zmenkového dlžníka zo zmenky vystavenej ako blankozmenka, táto je zameraná na výklad a aplikáciu ustanovenia čl. I § 10 zákona č. 191/1950 Sb. zákon zmenkový a šekový (ďalej aj „zmenkový zákon“ alebo „ZZŠ“).

13.1. Podľa čl. I. § 10 ZZŠ, ak nebola zmenka, ktorá bola pri vydaní neúplná, vyplnená tak, ako bolo dojednané, nemožno namietat' majiteľovi zmenky, že tieto dojednania neboli dodržané, okrem ak majiteľ nadobudol zmenku zlomyseľne alebo sa pri nadobúdaní zmenky previnil hrubou neobanlivosťou.

14. V rozhodovanej veci nebolo sporné, že zmenky avalované úpadcom, na základe ktorých si konkurzný veriteľ UniCredit Leasing Slovakia, a.s. prihlásil pohľadávku v konkurze (ktorej uspokojenie malo byť ukrátené napadnutým právnym úkonom) vedenom na majetok úpadcu, boli vystavené ako blankozmenky. Sporná bola len otázka vzniku zmenkového záväzku úpadcu, pričom súdy nižšej inštancie ustálili, že záväzok zo zmenky vystavenej ako blankozmenka vzniká až okamihom doplnenia blankozmenky na úplnú zmenku. Dovolaateľ naopak zastáva názor, že záväzok zo zmenky vzniká už podpísaním sa na (blanko)zmenku. Otázku vzniku zmenkových záväzkov zmenkový zákon výslovne neupravuje a je možné ju ustáliť len výkladom.

15. Dovolaací súd sa pri vyriešení nastolenej právnej otázky riadil nasledovnými úvahami:

15.1. Dlžníkmi zo zmenky sú osoby, ktoré sa na zmenke podpísali. Bez podpisu určitej osoby priamo na zmenkovej listine neexistuje jej zmenkový záväzok. Zmenkoví dlžníci sa delia na dve kategórie, a to na priamych dlžníkov a nepriamych dlžníkov (tzv. postihových dlžníkov). Priamymi zmenkovými dlžníkmi sú vystaviteľ vlastnej zmenky, akceptant cudzej zmenky a avalista (t. j. zmenkový ručiteľ).

15.2. V tejto súvislosti, pokiaľ ide o avalistu (nakoľko úpadca podpísal vlastnú zmenku vystavenú obchodnou spoločnosťou FIT Möbel SK, s.r.o. ako avalista), dovolací súd poukazuje na to, že avalista je samostatný zmenkový dlžník, ktorý zodpovedá za zaplatenie zmenky. V porovnaní s ručiteľom zaviazaným za dlžníka podľa civilného práva, avalista nezaist'uje povinnosť za toho-ktorého zmenkového dlžníka, ale zaist'uje zaplatenie zmenky ako takej. Pre záväzok avalistu nie je typická ani zásada akcesority, ani zásada subsidiarity tak, ako je to pri ručiteľských záväzkoch podľa civilného práva. Akcesorita, ako aj subsidiarita typické pre ručenie podľa civilného práva sú pri zmenkovom ručení výrazne potreté. Zásada akcesority sa pri avale uplatňuje len pri vzniku avalu, a to len do takej miery, či je záväzok avaláta platný z hľadiska formy. Zásada subsidiarity je potlačená úplne, čo sa prejavuje v tom, že majiteľ zmenky môže uplatňovať svoj nárok voči avalistovi bez ohľadu, či uplatnil svoj nárok najprv voči avalátovi. Taktiež avalista nemôže odvodzovať svoje námietky voči plateniu zmenky od avaláta (k tomu vid' aj: Jablonka, B., Zákon zmenkový a šekový. Komentár. Wolters Kluwer: Bratislava, 2017, s. 147).

16. Pre blankozmenku platí, že ide o listinu, ktorá je zámerne, podľa „dohody“ vystavená v neúplnej podobe, aby sa po neskoršom doplnení inou osobou stala skutočnou (úplnou) zmenkou. Až po svojom vyplnení sa blankozmenka stáva skutočnou zmenkou. Táto premena na dokonalú zmenku však nastáva s účinkami ex tunc, teda, ako keby už od počiatku bola táto listina uvedená do obehu ako dokonalá zmenka s tým, že až od jej vyplnenia sa možno úspešne domáhať plnenia zo zmenky (k tomu vid' aj: Kovařík, Z., Zákon směnečný a šekový, 4. vydanie. C. H. Beck: Praha, 2005, s. 48).

16.1. Totožný záver vyplýva aj z judikatúry, v zmysle ktorej platí, že na zmenku, ktorá bola pôvodne vydaná ako neúplná (čl. I. § 10 ZZŠ), ako blankozmenka, je po vyplnení listiny nutné hľadieť tak, ako keby bola od počiatku vydaná ako úplná (k tomu vid' aj uznesenie Vrchního soudu v Prahe z 26. mája 2015, sp. zn. 5Cmo 103/2015).

17. Rovnaké kritéria, podľa ktorých sa posudzujú účinky doplnenia chýbajúcich údajov na zmenke (t. j. od vystavenia blankozmenky), je potrebné aplikovať aj na posúdenie otázky vzniku záväzku zmenkového dlžníka (vystaviteľa vlastnej zmenky, akceptanta cudzej zmenky alebo avalistu) zo zmenky, ktorá bola

pôvodne vystavená ako blankozmenka. Tento záver vyplýva aj z dostupnej judikatúry k zmenkovému zákonu.

17.1. Dovolací súd predovšetkým poukazuje na rozsudok z 22. októbra 2008, sp. zn. 5Obo/3/2008, na ktorý odkazoval aj dovolateľ, a v ktorom najvyšší súd rozhodujúci ako odvolací súd skonštatoval, že vyplnením blankozmenky sa stáva skutočnou zmenkou. Dlužník, ktorý podpísal blankozmenku pred jej doplnením, sa stáva vyplnením zmenky zmenkovým dlžníkom s účinkom ,ex tunc' od vydania listiny.

17.2. Totožný záver vyplýva aj z českej judikatúry, v zmysle ktorej platí, že dlžníci, ktorí sa podpísali na blankozmenku pred jej doplnením, stávajú sa vyplnením zmenky zmenkovými dlžníkmi s účinkami ,ex tunc' od vydania listiny (vid' najmä rozsudok Vrchního soudu v Prahe z 20. februára 2001, sp. zn. 5Cmo 556/2000).

18. Dovolací súd vzhľadom na vyššie uvedené konštatuje, že pre okamih vzniku záväzku zmenkového dlžníka (vystaviteľa vlastnej zmenky, akceptanta cudzej zmenky, resp. avalistu) zo zmenky vystavenej pôvodne ako blankozmenka je irelevantný okamih (dátum) doplnenia chýbajúcich údajov do blankozmenky, prípadne dátum splatnosti zmenkovej sumy. Dlužník, ktorý sa podpísal na blankozmenku pred doplnením posledného chýbajúceho údaje, sa stáva vyplnením zmenky zmenkovým dlžníkom s účinkami ex tunc odo dňa vystavenia blankozmenky.

19. V druhej právnej otázke nastolenej v dovolacom konaní namieta žalobca nesprávnu aplikáciu ustanovenia § 60 zákona o konkurze.

19.1. Podľa § 60 ods. 1 ZKR, odporovať možno tiež každému právnomu úkonu, ktorým dlžník ukrátil svojich veriteľov (ďalej len „ukracujúci právny úkon“), ak bol urobený s úmyslom dlžníka ukrátiť svojich veriteľov a tento úmysel bol alebo musel byť druhej strane známy.

19.2. Podľa § 60 ods. 2 ZKR ak ide o právny úkon urobený v prospech osoby spriaznenej s dlžníkom, úmysel dlžníka ukrátiť svojich veriteľov, ako aj vedomosť druhej strany o tomto úmysle sa predpokladá, ak sa nepreukáže opak.

20. Pre odporovateľnosť právneho úkonu podľa § 60 ZKR sa vyžaduje, aby dlžník urobil právny úkon s úmyslom ukrátiť svojich veriteľov a zároveň tento úmysel musel byť druhej strane známy. Podmienka ukrátenia uspokojenia pohľadávok veriteľov sa objavuje ako podmienka odporovateľnosti aj priamo v hypotéze právnej normy. Odporovateľnosť ako právny inštitút na ochranu veriteľov prichádza do úvahy len vtedy, ak sa právnym úkonom dlžníka ukrátilo uspokojenie pohľadávok veriteľov, čiže ak ostatný majetok dlžníka nebude postačovať na plné uspokojenie pohľadávok všetkých jeho veriteľov. Pri odporovateľnosti podľa § 60 zákona o konkurze sa musí preukázať, že dlžník urobil právny úkon s úmyslom ukrátiť uspokojenie pohľadávok veriteľov. Úmysel dlžníka ukrátiť svojich veriteľov a vedomosť druhej strany právneho úkonu o tomto úmysle sa zákonom predpokladá vtedy, ak dlžník urobil právny úkon v prospech osoby s ním spriaznenej. Povinný (t. j. spriaznená osoba) môže preukázať opak. Dôkaz opaku v súdnom konaní je na žalovanom, ktorým je spravidla druhá strana právneho úkonu alebo osoba, v prospech ktorej bol právny úkon urobený. Žalovaný bude musieť preukazovať, ak bude chcieť byť v konaní úspešný, buď neexistenciu úmyslu dlžníka ukrátiť uspokojenie pohľadávok veriteľov, alebo to, že o dlžníkovom úmysle nevedel (k tomu vid' aj: Ďurica, M., Zákon o konkurze a reštrukturalizácii. Komentár, 2. vydanie. C. H. BECK: Praha, 2015).

21. Dovolací súd poukazuje na skutočnosť, že odporovateľnosť právneho úkonu je upravená nielen v zákone o konkurze, ale aj v Občianskom zákonníku, v ktorom je obsiahnutá všeobecná právna úprava v odporovateľnosti (ustanovenie § 42a a § 42b Občianskeho zákonníka). Zákon o konkurze ako lex specialis obsahuje osobitné ustanovenia o odporovateľnosti pre prípad vyhlásenia konkurzu na majetok dlžníka.

21.1. Vzhľadom na obdobnosť právnej úpravy obsiahnutej v ustanovení § 42a ods. 2 Občianskeho zákonníka k právnej úprave odporovateľnosti v § 60 ZKR a vo vzťahu k dovolateľom nastolenej právnej otázke dovolací súd poukazuje na judikát č. R 67/2017 vzťahujúci sa na výklad ustanovenia § 42a ods. 2 Občianskeho zákonníka, a ktorého právne vety znejú nasledovne:

I. Blízka osoba dlžníka sa môže žalobe podľa § 42a OZ účinne ubrániť, ak hodnoverným spôsobom preukáže, že v súvislosti s odporovaným právnym úkonom postupovala s takou náležitou

starostlivosťou, aby ukracujúci úmysel rozpoznala, alebo sa o ňom aspoň mohla dozvedieť.

II. Z hľadiska posúdenia požiadavky vynaloženia náležitej starostlivosti zo strany blízkej osoby dlžníka, nemôže odkaz na vzájomnú dôveru medzi blízkymi osobami nahrádzať dôkaznú povinnosť žalovanej strany preukázať vynaloženie určitých konkrétnych úkonov náležitej starostlivosti tak, ako to predpokladá ustanovenie § 42a OZ.

22. V prípade odporovateľného právneho úkonu podľa ustanovenia § 60 ods. 2 ZKR je správca ako žalobca povinný preukázať iba, že žalobu podal včas (v rámci plynutia zákonom stanovených prekluzívnych lehôt), a že tento právny úkon dlžníka ukracuje uspokojenie prihlásenej pohľadávky niektorého z veriteľov dlžníka, t. j. že pohľadávku niektorého z prihlásených konkurzných veriteľov nebude možné v dôsledku právneho úkonu dlžníka - ktorým došlo k zmenšeniu majetku dlžníka (úpadcu) - uspokojiť vôbec, resp. ju nebude možné uspokojiť v prihlásenom rozsahu. Ak odporovateľný právny úkon uskutočnil dlžník so spriaznenou osobou, nie je správca (na rozdiel od odporovateľnosti právneho úkonu podľa § 60 ods. 1 ZKR) povinný preukázať úmysel úpadcu ukrátiť právnym úkonom uspokojenie prihlásenej pohľadávky niektorého z konkurzných veriteľov dlžníka a ani vedomosť druhej strany (t. j. spriaznenej osoby) o tomto úmysle dlžníka. V zákone o konkurze je totiž stanovená vyvrátená právna domnienka o existencii úmyslu dlžníka ukrátiť uspokojenie prihlásenej pohľadávky niektorého z jeho veriteľov a o vedomosti spriaznenej osoby o tomto úmysle. Dôkazné bremeno na preukázaní opaku zaťažuje spriaznenú osobu.

23. Zákon o konkurze (na rozdiel od Občianskeho zákonníka) neobsahuje osobitnú úpravu o tom, akým spôsobom sa môže osoba spriaznená s dlžníkom úspešne ubrániť odporovacej žalobe podľa § 60 ods. 2 ZKR, a to konkrétne, ako má blízka osoba preukázať, že o úmysle dlžníka ukrátiť uspokojenie prihlásenej pohľadávky niektorého z jeho veriteľov nevedela a ani o ňom nemohla vedieť. V takom prípade je potrebné aj v prípade odporovacej žaloby podľa § 60 ods. 2 ZKR vychádzať z kritéria obsiahnutého vo všeobecnej právnej úprave odporovateľnosti v ustanovení § 42a ods. 2 Občianskeho zákonníka, a to, že druhá strana dlžníkov úmysel ukrátiť veriteľa aj pri náležitej starostlivosti nemohla rozpoznať.

23.1. Pod vynaložením náležitej starostlivosti je potrebné rozumieť aktívne konanie spriaznenej osoby, na základe ktorého by s prihliadnutím na obsah uskutočneného právneho úkonu dlžníka rozpoznala alebo aspoň mohla zistiť, či skutočným úmyslom (resp. motiváciou) dlžníka uskutočniť právny úkon (presahujúci charakter bežného právneho úkonu v zmysle ustanovenia § 10 ods. 1 a ods. 2 ZKR) bolo (resp. nebolo) ukrátenie uspokojenie pohľadávky niektorého z jeho veriteľov.

23.2. Vynaloženie náležitej starostlivosti zo strany osoby spriaznenej s dlžníkom je o to významnejšie, ak dlžník vykonáva podnikateľskú činnosť (alebo je štatutárnym orgánom obchodnej spoločnosti), v rámci ktorej na seba preberá finančné záväzky voči svojim veriteľom (alebo voči veriteľom obchodnej spoločnosti, v ktorej je štatutárnym orgánom).

24. Vynaloženie náležitej starostlivosti zo strany spriaznenej osoby pri uskutočnení odporovateľného právneho úkonu pritom nemôže aj vzhľadom na vyššie citovaný judikát najvyššieho súdu č. R 67/2017 (konkrétne jeho II. právnu vetu) nahradiť obrana spriaznenej osoby, že s dlžníkom nežila v spoločnej domácnosti, že s dlžníkom nevykonávala podnikateľskú činnosť, prípadne že dôverovala tomu, že dlžník chcel konkrétnym právnym úkonom zabezpečiť jej budúcnosť. Takáto obrana spriaznenej osoby nie je spôsobilá vyvrátiť právnu domnienku o existencii úmyslu dlžníka ukrátiť uspokojenie prihlásenej pohľadávky niektorého z jeho veriteľov a o jej vedomosti o tomto úmysle podľa § 60 ods. 2 ZKR.

25. Vychádzajúc z vyššie uvedeného dovolací súd uzatvára, že

I. V prípade odporovateľného právneho úkonu uskutočneného medzi dlžníkom a ním spriaznenou osobou podľa § 60 ods. 2 zákona o konkurze a reštrukturalizácii nie je správca povinný preukazovať úmysel dlžníka ukrátiť uspokojenie prihlásenej pohľadávky niektorého z veriteľov dlžníka a ani vedomosť spriaznenej osoby o tomto úmysle. Na úspešné ubránenie sa odporovacej žalobe zaťažuje dôkazné bremeno spriaznenú osobu, aby hodnoverným spôsobom preukázala že úmysel dlžníka ukrátiť uspokojenie prihlásenej pohľadávky niektorého z veriteľov dlžníka nemohla rozpoznať ani pri vynaložení náležitej starostlivosti.

II. Pre posúdenie vynaloženia náležitej starostlivosti z hľadiska úspešnej obrany voči odporovacej žalobe

nepostačuje odkaz spriaznenej osoby, na to, že spoločne s dlžníkom nevykonávala podnikateľskú činnosť, prípadne na jej dôveru v to, že dlžník chcel odporovaným právnym úkonom zabezpečiť jej budúcnosť, ak tento úkon presahuje rámec bežných právnych úkonov podľa § 10 ods. 1 a ods. 2 zákona o konkurze a reštrukturalizácii.

26. Vzhľadom na právne závery vyslovené vyššie (viď body 18 a 25) dovolací súd konštatuje, že dovolateľ opodstatnene vytýkal odvolaciemu súdu nesprávne právne posúdenie veci vo vyriešení právnej otázky vzniku záväzku zo zmenky pôvodne vystavenej ako blankozmenka, ako aj vo vyriešení právnej otázky, či dôkazné bremeno na preukázanie úmyslu dlžníka ukrátiť uspokojenie prihlásenej pohľadávky niektorého z veriteľov dlžníka pri odporovateľnosti ukracujúceho právneho úkonu dlžníka uskutočneného medzi dlžníkom a spriaznenou osobou znáša správca, alebo či zaťažuje dôkazné bremeno spriaznenú osobu, aby táto preukázala, že o úmysle dlžníka ukrátiť uspokojenie prihlásenej pohľadávky svojho veriteľa nevedela.

27. Súd prvej inštancie a aj odvolací súd vec nesprávne posúdili otázku vzniku záväzku úpadcu (ako zmenkového dlžníka) zo zmenky, ak uzavreli, že zmenkový záväzok úpadcu voči konkurznému veriteľovi UniCredit Leasing Slovakia, a.s. vznikol až okamihom doplnenia chýbajúcich údajov do blankozmenky, teda až po uzavretí napadnutej darovacej zmluvy medzi úpadcom a žalovanou, v dôsledku čoho vyhodnotili odporováciu žalobu správcu ako nedôvodnú, keďže podľa ich názoru nemohlo dôjsť predmetnou darovacou zmluvou k ukráteniu uspokojenia prihlásenej pohľadávky konkurzného veriteľa UniCredit Leasing Slovakia, a.s. vyplývajúcej zo zmenky avalovanej úpadcom.

28. Rovnako konajúce sudy pri vyslovení záveru o neopodstatnenosti odporovacej žaloby nesprávne aplikovali ustanovenie § 60 ods. 2 ZKR, ak skonštatovali, že nebola preukázaná vedomosť žalovanej o úmysle úpadcu ukrátiť uspokojenie pohľadávok svojich veriteľov. Vedomosť žalovanej o úmysle úpadcu ukrátiť svojich veriteľov ako osoby spriaznenej s úpadcom totiž predmetné zákonné ustanovenie predpokladá a je na spriaznenej osobe, aby hodnoverným preukázala, že ani pri vynaložení náležitej starostlivosti nemohla rozpoznať úmysel úpadcu predmetným právnym úkonom ukrátiť uspokojenie pohľadávky niektorého z jeho veriteľov (t. j. dôkazné bremeno v spore zaťažuje žalovanú ako spriaznenú osobu). Samotný odkaz spriaznenej osoby na rodinné vzťahy, prípadne na dôveru, že konanie úpadcu považovala za prejav osobnej zodpovednosti úpadcu vo vzťahu k jej budúcnosti, nie je možné považovať za vynaloženie náležitej starostlivosti a za preukázanie, že žalovaná ako spriaznená osoba nemohla rozpoznať úmysel úpadcu napadnutým úkonom ukrátiť uspokojenie pohľadávky niektorého z jeho veriteľov.

29. Vzhľadom na to, že dovolateľ zároveň dôvodne namietal nesprávne právne posúdenie veci odvolacím súdom vo vyriešení právnych otázok, ktoré neboli doposiaľ dovolacím súdom vyriešené (§ 421 ods. 1 písm. b/ C. s. p.), najvyšší súd žalobcom napadnutý rozsudok odvolacieho súdu zrušil (§ 449 ods. 1 C. s. p.). Keďže dôvody, pre ktoré bol zrušený rozsudok odvolacieho súdu, sa vzťahujú aj na rozsudok súdu prvej inštancie a v prípade zrušenia výlučne rozsudku odvolacieho súdu by vzhľadom na nesprávnosť (a predčasnosť) právnych záverov súdu prvej inštancie bol odvolací súd povinný rozsudok súdu prvej inštancie zrušiť, dovolací súd aj s prihliadnutím na zásadu hospodárnosti a rýchlosti konania (čl. 17 Základných princípov Civilného sporového poriadku) konštatuje, že nápravu nemožno dosiahnuť iba zrušením rozhodnutia odvolacieho súdu. Preto dovolací súd zrušil aj rozsudok súdu prvej inštancie (§ 449 ods. 2 C. s. p.) a vec vrátil súdu prvej inštancie na ďalšie konanie (§ 450 C. s. p.).

30. V ďalšom konaní sú súd prvej inštancie a odvolací súd viazaní právnym názorom dovolacieho súdu vysloveným v tomto uznesení (§ 455 C. s. p.).

31. V novom rozhodnutí rozhodne súd prvej inštancie znova aj o trovách pôvodného konania a dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 C. s. p.).

32. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.